

i Slutningen af forrige Aarhundrede, men ogsaa i dette Aarhundrede, er opdragen i den gamle klassiske Skole. Og Enhver, som har gjort sig den Uleilighed at sammenligne, hvad man turde ſkrive og byde Publikum paa Tryk f. Ex. inden 1848 og efter 1848, vil forbauses over, i hvilken Grad man var bleven lemsældig i den senere Tid, og hvilke ſtrange Fordringer der ſtilledes dengang, da den gamle klassiske Skole var den, der førte Ordet. Og hvorfor? Ganſte ſimpelt, fordi det var dygtigere Mænd, der havde lært at ſkrive, tænke og tale formelt ſaaledes, at Uverden kunde forſtaa dem, medens man senere er kommen ind i en Retning, ſom for en ſtor Del nøies med Mandrigheder, og ſom mener, at det er fuldkommen tiltræffeligt for at kunne lade Noget trykke. Der er en ſaa forbausende Forſkiel paa, hvad der er præſteret af danſke Skrifter i vor Literatur mellem Aarene 1820—40 og 1840—70, at den er aldeles igineſaldende for Enhver, ſom blot i længere Tid paa et enkelt Omraade hysſelfætter ſig med Skrifter, ſom vedrøre polemiske Spørgsmaal eller andre Spørgsmaal af en ſaadan Natur, at de kræve virkelig logiſt Arbejde. Denne Forſkiel er meget forbausende, og den kan kun forklæres derved, at den daværende Generation blev udviklet i en Skole, ſom var langt ſkarpere, langt dygtigere og en for Anden langt frugtbarere Skole end den Skole, hvori den følgende Generation blev udviklet. Da imidlertid denne klassiske Skole i Begyndelſen af dette Aarhundrede ligesom alt Andet blev Gjenſtand for Kritik — en Kritik, ſom den fortjente, fordi der var mangfoldige Feil ved denne Skole ligesom ved enhver anden Inſtitution i Verden — ſaa gif Kritikken videre og videre, og navnlig da den romantiske Retning fik Overhaand i den første Halvdel af dette Aarhundrede, ſaa ſaldt den klassiske Skole i den Grad i Miskredit, at der gif en Revolte gennem hele Skolevæſenet, en Revolte, ſom har fulgt os omtrent til Midten af dette Aarhundrede og ſkabt en ny Skole, ſom man endnu paa mangfoldige Steder kalder den klassiske Skole, fordi der endnu i den læres Latin, hvilket dog er en Forvevling med den gamle klassiske Skole. Denne Bevægelse havde for end ſin Berettigelse i nogen Formalisme fra den klassiske Skoles Lære- og Føbeſted, men den havde ogsaa ſin Grund i en vis Uvillie imod hele den Forſtandsretning, ſom var herſkende i Slutningen af forrige Aarhundrede, og ſom ogsaa herſkede i den klassiske Skole, der var berømt af den. Den havde ſin Grund i den Tro, ſom man havde i Begyndelſen af dette Aarhundrede, at Geniet, naar det blot maatte udfolde ſig frit, naar Intet var til Hinder for det eller hæmmede det, kunde ſkabe, hvad det ſkulde være. Dette var en mærkvardig Overtro, thi jeg tror aldrig, at noget Geni i Verden er blevet til ved at leve uden Disciplin, navnlig da uden aandelig Disciplin.

Til denne Overtro ſluttede ſig ſaa den begyndende realiftiſke Retning med ſine Fordringer til det Nyttige. Man opkaſtede det Spørgsmaal, hvad Nytte man havde af Latin? Og det blev gjort gjældende, at det, ſom det væſentligſt kom an paa, var, at man lærte ſaamange nyttige Sag ſom muligt. Jeg kan endnu huſſe fra min Skoletid, at da jeg ofte havde Tvivl om, at Meget af det, ſom jeg lærte, var nyttigt, ſaa blev det fremhævet, at det kunde jeg jo aldrig vide, thi der kunde komme en Tid, hvor jeg var i Erang, og ſaa kunde jeg have Brug for en af diſſe Videnskaber, hvoraf jeg da ret logiſt ſluttede ſaaledes, at ſaa vidſte jeg ikke, hvorfor jeg ikke ogsaa ſkulde lære at være Snekker eller Skomager. Saavidt gif man nu imidlertid ikke i Skolen, men den Betragtning, ſom var den herſkende, og ſom havde væſentlig Indflydelse paa Skolens Ombannelse, var dog den, at man maatte lære ſaameget ſom muligt. Dette hænger atter ſammen med en Forandring i den Betragtning, ſom herſkede i den gamle klassiske Skole, nemlig, at man ikke troede, at et ungt Menneſke var voksen med ſit tyvende Aar. Man troede, at det først var, naar han kom ud af Skolen, at hans Studium rigtig begyndte, og at først da begyndte Muligheden for at tilveiebringe Betingelſerne for, at han nogensinde kunde blive ſaavidt færdig, at han kunde træde ſelvfændig og dygtig op. Dette er imidlertid Noget, ſom man nu er kommen bort fra, idet man netop i den senere Tid mere og mere har ſøgt at hævede, at man maa ſøge ſaa tidlig ſom muligt at faae det ſtørſt mulige Antal Kundſkaber for ſaa hurtig ſom muligt at kunne komme i Bei. Dette er ganſke viſt Noget, ſom aldrig er blevet forsvaret af Theoretikerne, men det er en Erang, ſom i den senere Tid har gjort ſig gjældende hos alle Menneſker, og Grunden dertil maa ſøges i den større Konkurrence og den større Vanſkelighed, ſom nu er forbunden med at bane ſig en Bei, ſamt i den større Sfolethed, ſom nu finder Sted i ſamtlige Forhold. Det, ſom det nu kommer an paa, er ſaa hurtig ſom muligt at faae ſaa meget Stof ind ſom muligt, for da at kunne gjøre dette frugtbringende. Men Sagen er den, at naar man har faaet alt det Stof ind, ſom nu læres i Skolerne, ſaa har man ganſke viſt faaet en Maſſe af Stof ind, men man er ude af Stand til at bringe det til Anvendelſe. Det var en Revolte, ſom foregik gradviſt og ſuccesſivt, ikke gennem Lovbeſtemmelſer, men for en ſtor Del gennem Lærernes private Virkſomhed ved Skolerne i Midten af dette Aarhundrede, og ſom førte til den Skole, der beſtod indtil Aaret 1871, den Skole, ſom hertilands væſentlig er modelleret efter tydſk Mønſter, og ſom fulgte Principer og Grundſætninger, ſom vare ſtik modsatte dem, der bleve fulgte i den gamle klassiske Skole. Imedens nemlig den gamle klassiske Skole holdt paa ſaa ſaa Sag ſom muligt, og ſaa ringe Limeantal ſom